

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

จากการเก็บรวบรวม ประมวล และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยเรื่องชีวิตและการทำพันธกิจของคริสตจักรท้องถิ่นในเขตเมืองเชียงใหม่ สามารถสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องชีวิตและการทำพันธกิจของคริสตจักรท้องถิ่นในเขตเมืองเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาชีวิตและการทำพันธกิจของคริสตจักรท้องถิ่นในเขตเมืองเชียงใหม่ บนรากฐานพระคริสตธรรมคัมภีร์และคริสต์ศาสนศาสตร์เรื่องชีวิตและการทำพันธกิจคริสตจักร
2. เพื่อศึกษาชีวิตและการทำพันธกิจของคริสตจักรท้องถิ่นในเขตเมืองเชียงใหม่ ตามวัฒนธรรม และสภาพที่เป็นจริงที่ได้รับผลกระทบจากกระแสสังคมด้านต่างๆ ในปัจจุบัน
3. เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากชีวิตและการทำพันธกิจของคริสตจักรท้องถิ่นในเขตเมืองเชียงใหม่
4. เพื่อศึกษาแนวทางปรับปรุงประสิทธิภาพของชีวิตและการทำพันธกิจของคริสตจักรท้องถิ่นในเขตเมืองเชียงใหม่ บนรากฐานพระคริสตธรรมพระคัมภีร์และคริสต์ศาสนศาสตร์ ซึ่งจะเป็แนวทางสำหรับคริสตจักรท้องถิ่นในเขตเมืองอื่นๆ ในประเทศไทย

จากการศึกษาวิจัยพบว่า คริสตจักรท้องถิ่นในเขตเมืองเชียงใหม่ เป็นชุมชนของผู้ที่เชื่อวางใจในพระเยซูคริสต์ ซึ่งมีคุณลักษณะสอดคล้องกับคุณลักษณะ 4 ประการของคริสตจักร คือ การเป็นประชากรของพระเจ้า พระกายของพระคริสต์ พระวิหารของพระวิญญาณบริสุทธิ์ และครอบครัวของพระเจ้า กล่าวคือ สมาชิกคริสตจักรท้องถิ่นในเขตเมืองเชียงใหม่ ให้พระเยซูคริสต์เป็นศูนย์กลางในชีวิต และดำเนินชีวิตโดยพึ่งพาในพระองค์ มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับพระเจ้า

ผ่านการนมัสการ การอธิษฐาน และการอ่านพระคัมภีร์ ในเวลาเดียวกัน สมาชิกคริสตจักรมีความสนิทสนมกันอย่างดี มีการดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกันและกันในการดำเนินชีวิตและการทำพันธกิจในคริสตจักรและสังคม

สำหรับการทำพันธกิจของคริสตจักรท้องถิ่นในเขตเมืองเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า คริสตจักรได้ดำเนินพันธกิจหลักของคริสตจักรอย่างครบถ้วนทั้ง 5 พันธกิจ คือ (1) พันธกิจการประกาศพระกิตติคุณ (2) พันธกิจการสร้างสาวก (3) พันธกิจการสามัคคีธรรม (4) พันธกิจการนมัสการ และ (5) พันธกิจการรับใช้ผู้คนในสังคม

การตอบแบบสอบถามและการสนทนากลุ่มของประชากรกลุ่มตัวอย่างชี้ให้เห็นว่า พันธกิจของคริสตจักรท้องถิ่นในเขตเมืองเชียงใหม่ที่ประสบความสำเร็จ คือ พันธกิจการสามัคคีธรรม พันธกิจการนมัสการ และพันธกิจการรับใช้ผู้คนในสังคม ดังนี้

ก. พันธกิจการสามัคคีธรรม

คริสตจักรท้องถิ่นในเขตเมืองเชียงใหม่มีจุดแข็งในเรื่องการสามัคคีธรรม ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นเพราะคริสตจักรมีการเริ่มต้นมาจากความเป็นครอบครัว เป็นพี่เป็นน้องกันจึงรู้จักกันอย่างดี และมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด อย่างไรก็ตามในปัจจุบันเริ่มมีการขายที่ดินและแยกย้ายกันออกไปอาศัยที่อื่นและมีโอกาสในการร่วมสามัคคีธรรมน้อยลง

อย่างไรก็ตามคริสตจักรท้องถิ่นในเขตเมืองเชียงใหม่ซึ่งมีอายุไม่มากและเกิดขึ้นจากการแยกตัวออกมาจากคริสตจักรแม่ ดังนั้นสมาชิกคริสตจักรจึงมีความคิด ความเห็นที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน มีความเข้าใจสถานการณ์และความรู้สึกของกันและกัน ทำให้สนิทและเห็นใจกันมาก

การออกเยี่ยมเยียนเพื่อนสมาชิกทั้งที่บ้านและที่โรงพยาบาลยามเจ็บไข้ได้ป่วยช่วยให้คริสตจักรมีความสนิทสนมกันมากขึ้น และยังเป็นวิธีการนำคนกลับมายังคริสตจักรที่ดี ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำได้ยากในสังคมเมืองและควรที่จะรักษาไว้

นอกจากนั้นขนาดของคริสตจักรก็มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้พันธกิจการสามัคคีธรรมเกิดผล เนื่องจากการเป็นคริสตจักรที่ไม่ใหญ่มากนักช่วยให้รู้จักกันได้ดียิ่งขึ้น และการจัดให้มีการรับประทานอาหารกลางวันหลังการนมัสการมีส่วนช่วยเป็นอย่างมากในการช่วยให้สมาชิกได้รู้จักซึ่งกันและกัน ซึ่งการเป็นคริสตจักรขนาดกลางและเล็กจะเอื้อในปัจจัยนี้มากกว่าด้วยเช่นเดียวกัน

ข. พันธกิจการนมัสการ

คริสตจักรมีการนมัสการในวันอาทิตย์ และมีการนมัสการในวันอื่นๆ ตามโอกาส การนมัสการมีระยะเวลาที่เหมาะสม มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และสอดคล้องกับเทศกาลในปฏิทินของสภาคริสตจักรในประเทศไทย มีการเทศนาที่ดี คริสตจักรช่วยให้สมาชิกให้ความสำคัญกับการนมัสการและการสรรเสริญพระเจ้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาชิกที่เป็นผู้อาวุโส

อย่างไรก็ตามสมาชิกบางส่วนยังคิดถึงการนมัสการในแง่ของการนมัสการในวันอาทิตย์หรือการนมัสการตามเทศกาลหรือโอกาสพิเศษเท่านั้น โดยยังไม่ได้คิดถึงการนมัสการในลักษณะที่เป็นการดำเนินชีวิตประจำวันเท่าใดนัก นอกจากนี้แล้วสมาชิกบางส่วนยังเห็นว่าการนมัสการเป็นสิ่งที่คริสตชนจำเป็นต้องปฏิบัติอยู่แล้ว

การเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในทั้งก่อนและหลังการนมัสการ เช่น การนำเพลงช่วยทำให้บรรยากาศในการนมัสการดีขึ้น และทำชวนให้สมาชิกเข้ามานมัสการหรือมีส่วนร่วมมากขึ้น

ก. พันธกิจการรับใช้ผู้คนในสังคม

สมาชิกคริสตจักรทำได้ดีในการสำแดงความรักของพระเจ้าให้กับผู้คนในสังคมผ่านทางชีวิต ความสามารถ และของประทานของตนเอง

ในภาพรวม คริสตจักรได้สำแดงความรักของพระเยซูคริสต์ผ่านการอธิษฐานเพื่อผู้อื่นในที่ทำงาน ชุมชน สังคม การไปเยี่ยมผู้ป่วย เด็กกำพร้า สำหรับการสำแดงความรักของพระคริสต์ต่อคนในที่ทำงานคือการพยายามดำเนินชีวิตให้แตกต่างและเป็นแบบอย่างในทางที่ดี เช่น มีการให้อภัย ให้เกียรติ ระมัดระวังในการใช้คำพูด มีความเห็นอกเห็นใจ และมีความอดทน

นอกจากพันธกิจที่คริสตจักรทำได้ดีแล้ว การตอบแบบสอบถามและการสนทนากลุ่มของประชากรกลุ่มตัวอย่างยังชี้ให้เห็นว่า มีพันธกิจที่คริสตจักรต้องการการพัฒนาเช่นกัน คือ พันธกิจการประกาศพระกิตติคุณ พันธกิจการสร้างสาวก และพันธกิจการรับใช้ผู้คนในสังคม ดังนี้

ก. พันธกิจการประกาศพระกิตติคุณ

คริสตจักรท้องถิ่นในเขตเมืองเชียงใหม่ยังไม่มีกิจกรรมที่ตอบสนองต่อพันธกิจการประกาศพระกิตติคุณของพระเยซูคริสต์มากนัก หรือทำแต่ไม่ต่อเนื่องเท่าที่ควร และส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่ทำเฉพาะกลุ่ม เช่น กลุ่มอนุชน เนื่องจากแม้ว่าสมาชิกจะเห็นความสำคัญของการประกาศกิตติคุณ แต่ไม่รู้ว่าจะประกาศพระกิตติคุณอย่างไร ทำให้เกิดความไม่มั่นใจ ไม่กล้าประกาศกับผู้คนในสังคม

นอกจากนั้นการขาดการเข้าชั้นเรียนพระคัมภีร์ยังส่งผลให้สมาชิกไม่มีความรู้ในข้อพระคัมภีร์ที่จำเป็นสำหรับการประกาศ

แนวทางปรับปรุงพันธกิจการประกาศพระกิตติคุณ คือ การจัดการอบรมเกี่ยวกับการประกาศกิตติคุณ การสอดแทรกเรื่องการประกาศเข้าไปในคำเทศนา การสร้างบรรยากาศในการประกาศ และการส่งเสริมให้สมาชิกรู้พระคัมภีร์มากขึ้นเพื่อจะมีความมั่นใจในการออกไปประกาศพระกิตติคุณกับผู้ที่ยังไม่เชื่อในพระเยซูคริสต์

ข. พันธกิจการสร้างสาวก

คริสตจักรมีการจัดกลุ่มหรือชั้นเรียนศึกษาพระคัมภีร์แต่หลายครั้งพบว่าสมาชิกมาเรียนน้อย เนื่องจากความเหน็ดเหนื่อยจากหน้าที่การงาน โดยเฉพาะชั้นเรียนพระคัมภีร์นอกเหนือจากวันอาทิตย์ นอกจากนั้นอาจเป็นเพราะมีสมาชิกบางส่วนเป็นสมาชิกอาวุโสและไม่สามารถเดินทางมาเรียนพระคัมภีร์เองได้ หรืออาจเป็นเพราะบ้านอยู่ห่างจากคริสตจักร การเดินทางลำบาก โดยเฉพาะในบางฤดูกาล

นอกจากนั้นยังพบว่าคริสตจักรไม่มีหลักสูตรหรือแผนการสอนคริสเตียนศึกษาที่แน่นอน โดยที่ผ่านมา การสอนขึ้นอยู่กับผู้สอนเป็นหลัก

การเรียนพระคัมภีร์ของอนุชนมีข้อจำกัดในเรื่องของอาจารย์ผู้สอน บางครั้งอาจารย์ผู้สอนไม่ว่างและไม่ได้เชิญท่านอื่นมาสอนแทน เนื่องจากอนุชนก็ไม่มีแรงจูงใจในการเรียนพระคัมภีร์เนื่องจากความเบื่อหน่าย ความเหนื่อย ประกอบกับการมีคนมาเรียนน้อย นอกจากนั้นอนุชนหลายคนยังรู้สึกว่าการเรียนพระคัมภีร์ไม่ตอบสนองต่อความต้องการและไม่น่าสนใจ

นอกจากนั้นยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการเรียนพระคัมภีร์ของอนุชน เช่น อนุชนบางคนต้องเดินทางกลับบ้านกับผู้ปกครองจึงไม่สามารถที่จะอยู่เรียนได้ การขาดที่เลี้ยงในการดูแลจิตวิญญาณ

แนวทางการปรับปรุงพันธกิจการสร้างสาวก คือ ให้สมาชิกบางส่วนซึ่งผ่านการศึกษาศาสนศาสตร์ในพระคริสต์ธรรมเข้ามามีส่วนช่วยในการเรียนการสอนคริสเตียนศึกษาในคริสตจักร

ศิษยาภิบาลควรความคิดสร้างสรรค์ในการหาวิธีการใหม่ ๆ มาหนุนใจและสอนสมาชิก จะช่วยให้สมาชิกมีความสนใจในการเรียนเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะวิธีการให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการนำการศึกษาพระคัมภีร์

จัดหาพระคัมภีร์ให้กับผู้เชื่อใหม่ที่ยังไม่มีพระคัมภีร์เป็นของตนเอง เพื่อช่วยในการกลับไปใคร่ครวญ และภาวนาส่วนตัวที่บ้าน และสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ผู้นำในคริสตจักรต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในการเข้าร่วมศึกษาพระคัมภีร์

ก. พันธกิจการรับใช้ผู้คนในสังคม

แม้ว่าพันธกิจนี้จะเป็นสิ่งที่คริสตจักรท้องถิ่นในเขตเมืองเชียงใหม่ทำได้ดี แต่ขณะเดียวกันก็เป็นสิ่งที่คริสตจักรต้องการการพัฒนาด้วย กล่าวคือ สมาชิกคริสตจักรท้องถิ่นในเขตเมืองเชียงใหม่ มีการตอบสนองต่อพันธกิจการรับใช้ชุมชนและสังคมในหลายรูปแบบ แต่ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเฉพาะบุคคล เช่น ความมีน้ำใจ ความอดทนอดกลั้น การให้อภัย ต่อผู้คนในชุมชนและสังคม รวมถึงการไปเยี่ยมเยียนเพื่อน พี่น้อง สมาชิกคริสตจักรฯ ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีมาก อย่างไรก็ตาม พันธกิจการรับใช้ชุมชนและสังคมของคริสตจักรฯ ควรมีการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม เป็นทางการในรูปแบบของกิจกรรมควบคู่กันไปด้วย เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกคริสตจักรฯ คนอื่นๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำพันธกิจรับใช้ชุมชนและสังคม เป็นแรงกระตุ้นและผลักดันให้พันธกิจนี้พัฒนาอย่างต่อเนื่องมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาชีวิตและการทำพันธกิจของคริสตจักรท้องถิ่นในเขตเมืองเชียงใหม่ ตามวัฒนธรรม และสภาพที่เป็นจริงที่ได้รับผลกระทบจากกระแสสังคมด้านต่างๆ ในปัจจุบัน พบปัจจัยสำคัญ 3 ประการที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตและการทำพันธกิจของคริสตจักร ดังนี้

1. การที่คริสตจักรท้องถิ่นในเขตเมืองเชียงใหม่ ซึ่งมีที่มาจากความเป็นตระกูลหรือครอบครัวในอดีตแต่ต้องรองรับผู้คนที่หลากหลายขึ้นในปัจจุบัน

คริสตจักรท้องถิ่นในเขตเมืองเชียงใหม่ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นคริสตจักรซึ่งมีที่มาจากความเป็นตระกูลหรือเป็นครอบครัวเดียวกันมาแต่เดิม ในด้านหนึ่งนี้ถือว่าเป็นจุดแข็งซึ่งทำให้สมาชิกคริสตจักรมีความสัมพันธ์ที่ดี มีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน มีความเข้มแข็งในด้านการสามัคคีธรรม สมาชิกมานมัสการอย่างสม่ำเสมอ อย่างไรก็ตามนี้อาจกลายเป็นจุดอ่อนได้เช่นเดียวกัน กล่าวคือความเป็นครอบครัวนี้อาจเป็นอุปสรรคสำหรับสมาชิกที่เข้ามาใหม่และไม่ได้เป็นคนในท้องถิ่น เพราะต้องยอมรับว่าคริสตจักรในเขตเมืองในปัจจุบันนั้นเป็นที่รองรับผู้คนที่มาจากหลายกลุ่ม เช่น นักศึกษาจากต่างจังหวัด ครอบครัวที่ย้ายถิ่นฐาน หรือกลุ่มองค์กร คริสเตียนที่ทำพันธกิจต่างๆ เป็นต้น ดังนั้นทางคริสตจักร จึงจำเป็นต้องแสวงหาแนวทางในการช่วยเหลือสมาชิกในกลุ่มต่างๆ เหล่านี้เพื่อให้เกิดการสามัคคีธรรมและการสร้างสาวกที่เกิดผล

2. การที่คริสตจักรท้องถิ่นในเขตเมืองเชียงใหม่ มีสมาชิกและผู้มาร่วมนมัสการ เป็นผู้ที่มิถิชีวิตแบบเมือง

คริสตจักรท้องถิ่นในเขตเมืองเชียงใหม่ มีสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีวิถีชีวิตแบบเมือง ซึ่งเป็นสังคมที่เน้นความเป็นปัจเจกชนมากกว่าความเป็นชุมชน เน้นการบริหารจัดการมากกว่าความสัมพันธ์ นอกจากนี้ยังเป็นสังคมที่ให้คุณค่ากับความสำเร็จตามกระแสบริโภคนิยมและวัตถุนิยม ด้วยเหตุนี้ ผู้คนในสังคมเมืองจึงให้ความสำคัญกับหน้าที่การงานหรือการเรียน มีชีวิตที่เร่งรีบ มีกิจกรรมที่ต้องทำหลายอย่าง และมีภาระที่ต้องรับผิดชอบมากมาย

สถานการณ์เช่นนี้ ย่อมส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและแนวทางในการทำพันธกิจของผู้คนในชุมชนคริสตจักรฯ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น การที่สมาชิกจะให้ความสำคัญกับการทำงานหาเลี้ยงชีพมากกว่าการสละเวลาเข้ามาเข้ากลุ่มสวดนมัสการ หรือ การที่เด็กและอนุชนให้ความสำคัญกับการเรียนพิเศษมากกว่าการมาเรียนรวีวารศึกษาที่คริสตจักร เป็นต้น ทศนคติและวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมเมืองแบบนี้จึงอาจเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและดำเนินพันธกิจที่เกิดผลของคริสตจักรฯ ด้วยเหตุนี้ ทางคริสตจักร จำเป็นต้องแสวงหาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการดำเนินพันธกิจที่เหมาะสมกับผู้คนที่ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมเมืองเช่นนี้

3. การที่สมาชิกคริสตจักรท้องถิ่นในเขตเมืองเชียงใหม่ ขาดความเข้าใจเกี่ยวกับหลักคริสต์ศาสนศาสตร์เรื่องคริสตจักร

สมาชิกคริสตจักรท้องถิ่นในเขตเมืองเชียงใหม่ ขาดความเข้าใจเกี่ยวกับหลักคริสต์ศาสนศาสตร์เรื่องคริสตจักร กล่าวคือ ความเข้าใจว่าคริสตจักร คือ พระกายของพระคริสต์ สมาชิกแต่ละคนในคริสตจักรมีบทบาทสำคัญในการทำพันธกิจของคริสตจักรและการเติบโตของคริสตจักร แต่สมาชิกของคริสตจักรฯ ส่วนใหญ่มีความเข้าใจว่า ผู้ที่มีความรับผิดชอบโดยตรงในการทำพันธกิจของคริสตจักร คือ ศิษยาภิบาล และผู้รับใช้พระเจ้าเต็มเวลาในคริสตจักรเท่านั้น ส่วนคริสเตียนซึ่งเป็นสมาชิกของคริสตจักรเป็นเพียงผู้สนับสนุน และไม่ได้เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง จากการสนทนากลุ่มพบว่า สมาชิกยังไม่ทราบว่าพวกเขาสามารถที่จะลงมือทำพันธกิจบางอย่างได้เอง โดยไม่ต้องได้รับการอนุญาตจากศิษยาภิบาล เช่น การทำพันธกิจการประกาศพระกิตติคุณ หรือการสร้างสาวก การสอนพระคัมภีร์ เป็นต้น ซึ่งความเข้าใจผิดนี้ อาจส่งผลให้สมาชิกหลายคนคาดหวังให้ผู้รับใช้พระเจ้าเต็มเวลาในคริสตจักรเป็นผู้รับผิดชอบในการทำพันธกิจต่างๆ ให้ดีขึ้น มากกว่าการร่วมกันรับผิดชอบ

คริสต์ศาสนศาสตร์เรื่องคริสตจักร คือ พระกายของพระคริสต์ คือ ประชากรของพระเจ้า และผู้เชื่อทุกคนเป็นปุโรหิต หมายความว่า คริสเตียนทุกคนเป็นผู้รับใช้ของพระเจ้าที่มีความรับผิดชอบต่อพันธกิจต่างๆ ของคริสตจักร และไม่ได้เป็นหน้าที่ของผู้รับใช้เต็มเวลาเท่านั้น สมาชิกของคริสตจักรต้องร่วมมือกันทำพันธกิจรับใช้องค์พระผู้เป็นเจ้าในชุมชนคริสตจักร

และชุมชนสังคม ดังนั้น ผู้เชื่อในคริสตจักรท้องถิ่นในเขตเมืองเชียงใหม่ ควรหาแนวทางในการทำพันธกิจโดยที่สมาชิกคริสตจักรฯ ส่วนใหญ่จะได้ร่วมกันมีส่วนรับผิดชอบ เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำพันธกิจ และเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกคริสตจักรฯ ได้รับการพัฒนาชีวิตให้สอดคล้องกับหลักคำสอนของพระคัมภีร์และหลักคริสต์ศาสนศาสตร์

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 ข้อเสนอแนะและข้อเสนอจากการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ประสบปัญหา ดังนี้ คือ ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่เก็บข้อมูลได้จริงมีจำนวนน้อยกว่าที่คาดหวังไว้

เนื่องจากสมาชิกในกลุ่มเป้าหมายบางท่านไม่สามารถมาร่วมตอบแบบสอบถาม และร่วมการสนทนากลุ่มในวันเวลาที่นัดหมายได้ จำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่างที่เก็บข้อมูล จึงมีน้อยกว่าจำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่างที่คาดหวังไว้ โดยผู้วิจัยคาดหวังเอาไว้ว่าจะมีผู้เข้าร่วมตอบแบบสอบถามและร่วมกลุ่มสนทนาอย่างต่ำ 8-10 คน อย่างไรก็ตามปรากฏว่ามีบางกลุ่มที่มีประชากรต่ำกว่า 8 คน

อย่างไรก็ตาม สิ่งนี้ไม่น่าจะส่งผลกระทบต่อผลการวิจัย และความน่าเชื่อถือของการวิจัย เนื่องจากประชากรกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้มาจากทุกภาคส่วนในคริสตจักร คือ มีตัวแทนจากคณะธรรมกิจ ผู้อาวุโส กลุ่มบุรุษ สตรี และอนุชน ดังนั้น ข้อมูลที่ได้รับจึงเป็นข้อเท็จจริงที่มาจากผู้คนทุกกลุ่มในชุมชนคริสตจักร นอกจากนั้นแล้วกลุ่มประชากรส่วนใหญ่ก็มีจำนวนผู้เข้าร่วมที่เท่ากับหรือมากกว่า

แนวทางแก้ไข: ผู้วิจัยควรประสานงานกับทางคริสตจักรกลุ่มตัวอย่างในดี ยิ่งขึ้น เพื่อให้ทางคริสตจักรได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์กับสมาชิก ซึ่งเชื่อว่าจะทำให้มีผู้สนใจเข้าร่วมกลุ่มประชากรตัวอย่างเพิ่มมากขึ้น นอกจากนั้น ในกรณีที่มีจำนวนผู้เข้าร่วมกลุ่มประชากรน้อยกว่าที่คาดหวัง โดยการวางแผนล่วงหน้า ผู้วิจัยอาจสามารถเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากสมาชิกในกลุ่มต่างๆ ของคริสตจักรที่ไม่ได้เข้าร่วมการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาได้ ซึ่งข้อมูลเพิ่มเติมนี้จะช่วยให้ผลการวิจัยมีความชัดเจนและมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น อีกทั้งจะได้รับข้อเสนอที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการทำพันธกิจของคริสตจักรมากยิ่งขึ้นด้วย

5.2.2 ข้อเสนอเพื่อการแก้ปัญหาและพัฒนา

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้อาจสรุปเป็นข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาชีวิตและการทำพันธกิจของคริสตจักรท้องถิ่นในเขตเมืองเชียงใหม่ บนรากฐานพระคัมภีร์และคริสต์ศาสนศาสตร์ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับคริสตจักรท้องถิ่นในเขตเมืองต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้

1. คริสตจักรควรช่วยให้สมาชิกเห็นถึงความสำคัญของการสร้างสาวก และส่งเสริมให้เกิดกระบวนการสร้างสาวกที่เป็นระบบชัดเจน รวมถึงการสนับสนุนให้สมาชิกส่วนใหญ่มีทักษะในการเลี้ยงดูกันและกัน
2. คริสตจักรควรช่วยให้สมาชิกเห็นถึงความสำคัญของการประกาศพระกิตติคุณของพระเยซูคริสต์ และสนับสนุนให้สมาชิกมีทักษะในการสื่อสารพระกิตติคุณ รวมทั้งเปิดโอกาสให้มีการประกาศพระกิตติคุณในรูปแบบต่างๆ ที่อาจมีความหลากหลายและแปลกใหม่มากขึ้น ซึ่งทั้งนี้ให้มีความเหมาะสมกับวิถีชีวิตของคนเมืองในแต่ละพื้นที่
3. คริสตจักรควรหาแนวทางที่เหมาะสมในการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆ ภายในคริสตจักรให้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะระหว่างกลุ่มตระกูลและครอบครัวสมาชิกดั้งเดิมกับกลุ่มสมาชิกที่เข้ามาใหม่ เพื่อให้เกิดการส่งเสริมและพัฒนาชีวิตคริสตจักรและการทำพันธกิจของชุมชนคริสตจักรให้ดียิ่งขึ้น
4. คริสตจักรควรหาแนวทางในการทำพันธกิจโดยทั่วไปที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของผู้ที่อาศัยอยู่ในสังคมเมืองให้มากยิ่งขึ้น
5. คริสตจักรควรช่วยให้สมาชิกเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาพระคัมภีร์เพื่อให้สมาชิกมีความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้นมากขึ้นเกี่ยวกับคำสอนของพระคัมภีร์และหลักคริสต์ศาสนศาสตร์ต่างๆ โดยเฉพาะในเรื่องที่จะช่วยให้สมาชิกเข้าใจว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของคริสตจักรซึ่งก็คือครอบครัวของพระเจ้า เป็นผู้รับใช้พระเจ้า เช่นเดียวกับศิษยาภิบาล และจำเป็นต้องรับใช้พระเจ้าในพันธกิจต่างๆ ตามความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ ทั้งในคริสตจักรและชุมชนสังคม

5.2.3 ข้อเสนอเพื่อการวิจัยต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่องชีวิตและการทำพันธกิจของคริสตจักรท้องถิ่นในเขตเมืองเชียงใหม่ พบประเด็นที่น่าสนใจที่ควรมีการศึกษาวิจัยต่อไปในอนาคตเพื่อจะ

เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคริสตจักรท้องถิ่นในเขตเมืองเชียงใหม่ และคริสตจักรอื่นๆ ที่มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ดังนี้

1. ควรมีการสำรวจสมาชิกคริสตจักรท้องถิ่นในเขตเมืองเชียงใหม่ว่าสมาชิกคริสตจักรในปัจจุบันนั้นเป็นผู้ที่มาจากครอบครัวสมาชิกดั้งเดิมของคริสตจักรหรือเป็นสมาชิกที่เข้ามาใหม่ เป็นสัดส่วนมากน้อยและสัมพันธ์ต่อกันอย่างไรบ้าง เพื่อเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจสำหรับการจัดการคริสตจักรต่อไป
2. ควรมีการสำรวจและศึกษาว่า เพราะเหตุใดสมาชิกของคริสตจักรท้องถิ่นในเขตเมืองเชียงใหม่ส่วนหนึ่งจึงไม่เข้าชั้นเรียนพระคัมภีร์ หรือไม่เข้ากลุ่มย่อยต่างๆ ที่มีในคริสตจักร และคริสตจักรควรพัฒนาพันธกิจการสร้างสาวกอย่างไรบ้าง
3. ควรมีการสำรวจและศึกษาว่า คริสตจักรท้องถิ่นในเขตเมืองเชียงใหม่ จะส่งเสริมให้สมาชิกรับใช้ผู้คนในสังคมอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้นอย่างไร โดยเฉพาะการทำพันธกิจการรับใช้สังคมนั้นนำไปสู่การประกาศพระกิตติคุณของพระเยซูคริสต์ และจะทำอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอได้อย่างไร